

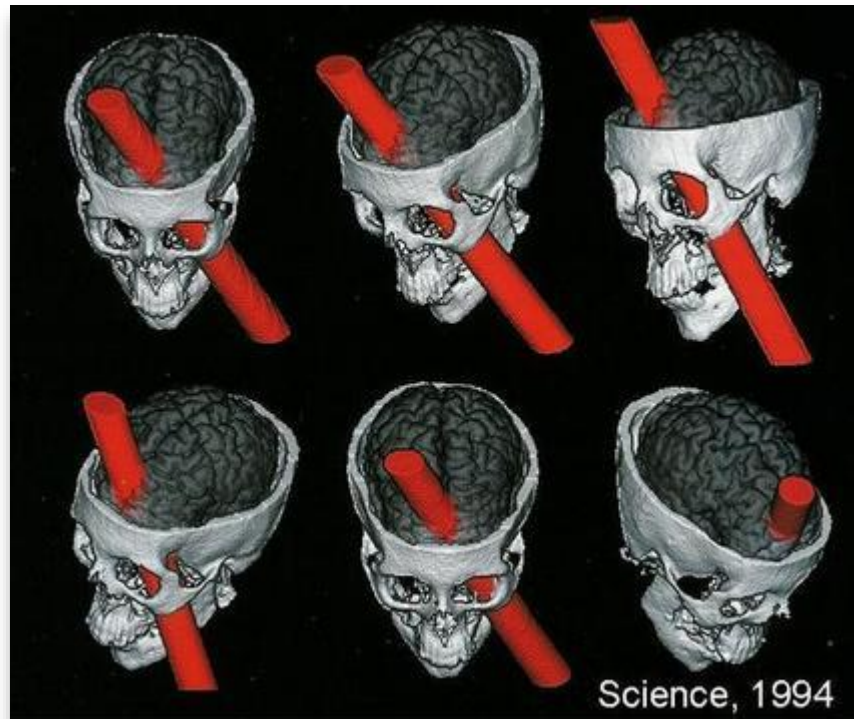
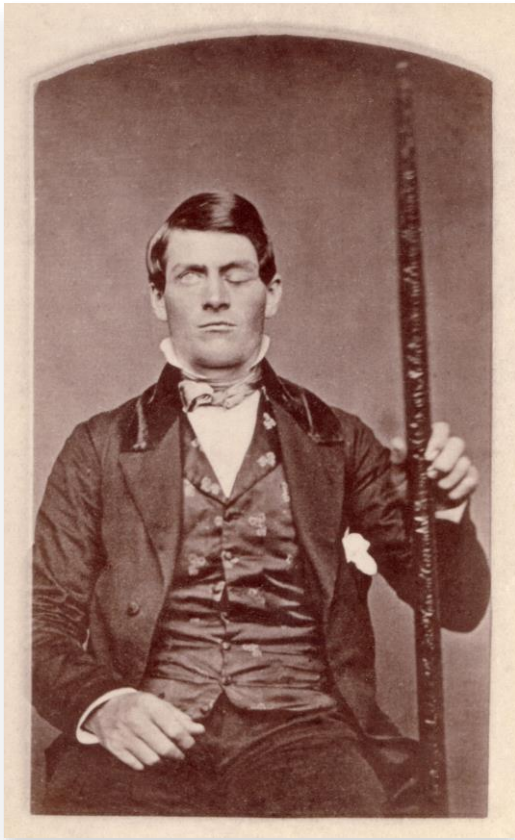
Hovedtraumer

Jacob Mesot Liljehult
Klinisk sygeplejespecialist
cand.scient.san, PhD

Skademekanismer

- Penetrerende læsioner
- Slumpe skader
  - Lav-energi traumer (stød mod hovedet, fald fra egen højde, vold)
  - Høj-energi traumer (fald fra højde, trafikulykker)

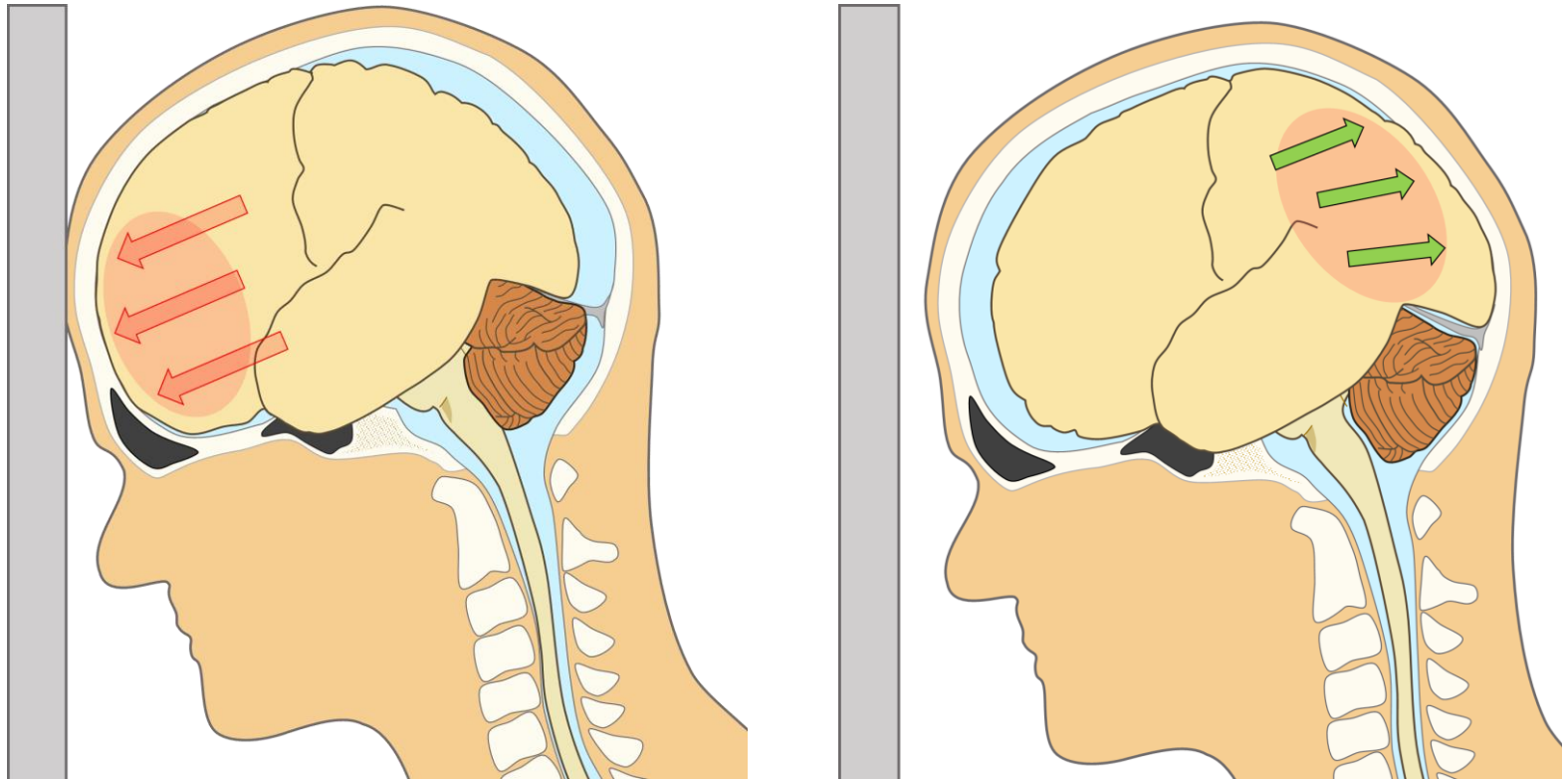
Penetrerende læsioner

Phineas P Gage (1823-1860)

Billeder: Wikipédia; Damasio et al, 1994

Stumpt traume

Skader på hjernen ved hovedtraumer

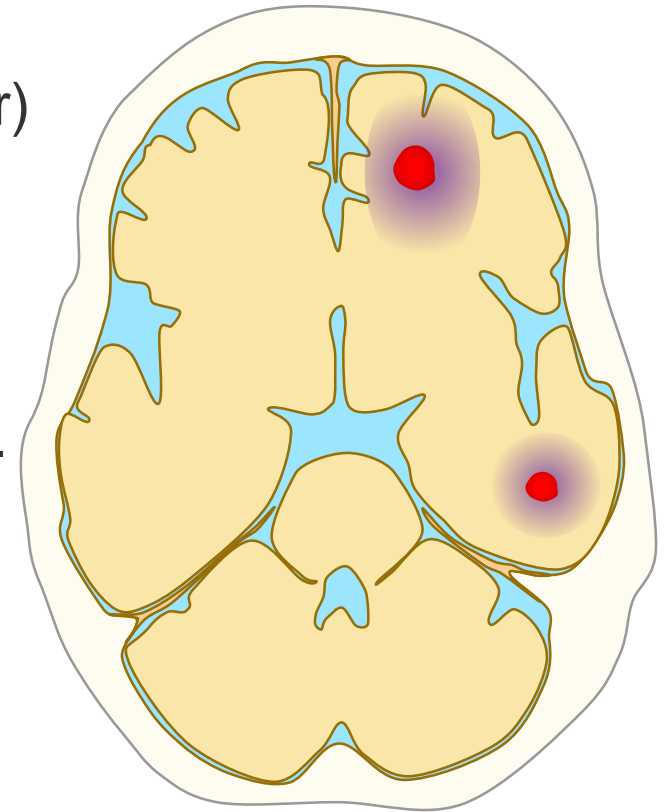
- Primære hjernelæsioner
  - Diffuse (Commotio cerebri)
    - Mild/forbigående funktionsforstyrrelse (hjernerystelse)
    - Svær med varige læsioner på hjernecellerne
  - Fokale
    - Kontusioner (småblødninger i hjernevævet)
    - Traumatisk subarachnoidal blødning (SAH)
- Sekundære hjernelæsioner
  - Intrakranielle: Hjerneødem, intrakranielle hæmatomer
  - Systemiske: Sekundær påvirkning fra organsvigt

Commotio cerebri

- Definition: Direkte hovedtraume, som medfører en forbigående diffus forstyrrelse af hjernens neuroner
- Symptomer: kortvarigt bevidsthedstab (minutter), kort retrograd amnesi og længere posttraumatisk anterograd amnesi
- Varigheden af posttraumatisk anterograd amnesi kan bruges til inddeling af sværhedsgrad:
  - Under 5 minutter → Let commotio
  - 5-60 minutter → moderat commotio
  - 1t-24t → Svær commotio

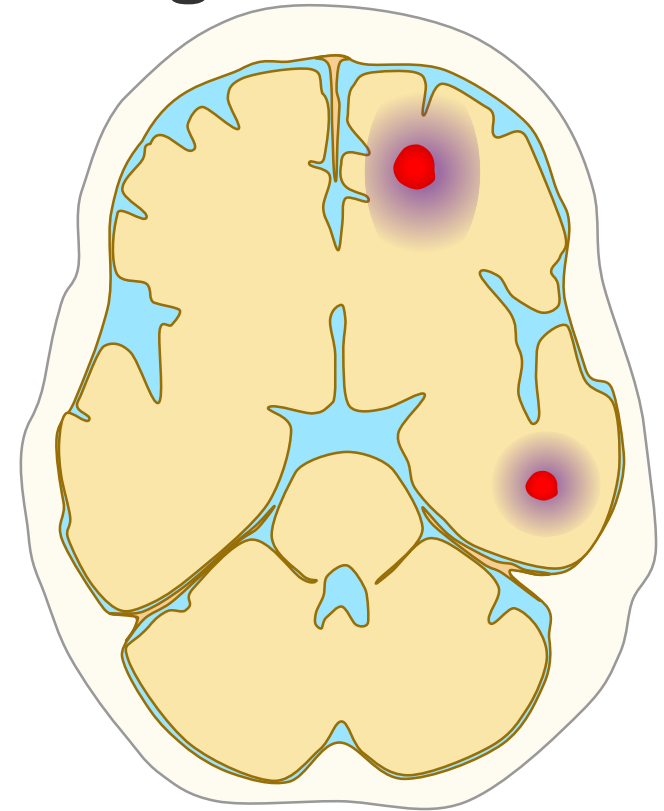
Svær diffus hjernelæsion

- Høj-energi traume (fx trafikulykker)
- Bevidstløshed i timer/dage
- Kontusionsblødninger: Mindre fokale blødninger inde i hjernen – ofte i den hvide substans i frontal- og temporallapperne
- Følger: Kortikal og central atrofi

Kontusionsblødninger

- Fokale blødninger i hjernen
- Symptomer
  - Diffuse: Hovedpine, konfusion, træthed, kvalme, opkast, nedsat bevidsthed, kramper
  - Fokale: Afhænger af placeringen
- Risiko for reblødning og ødemdannelse

Hjernebinderne

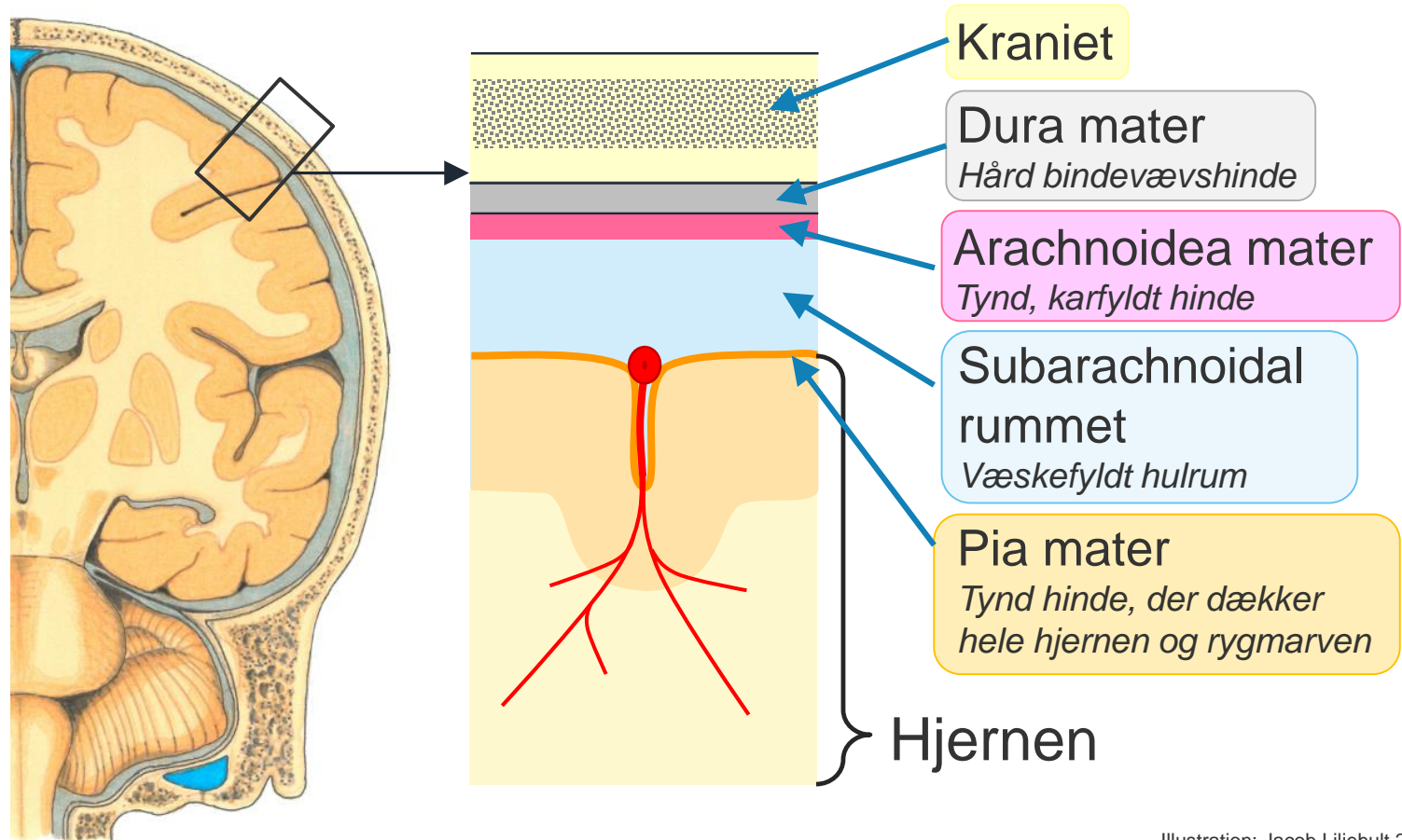
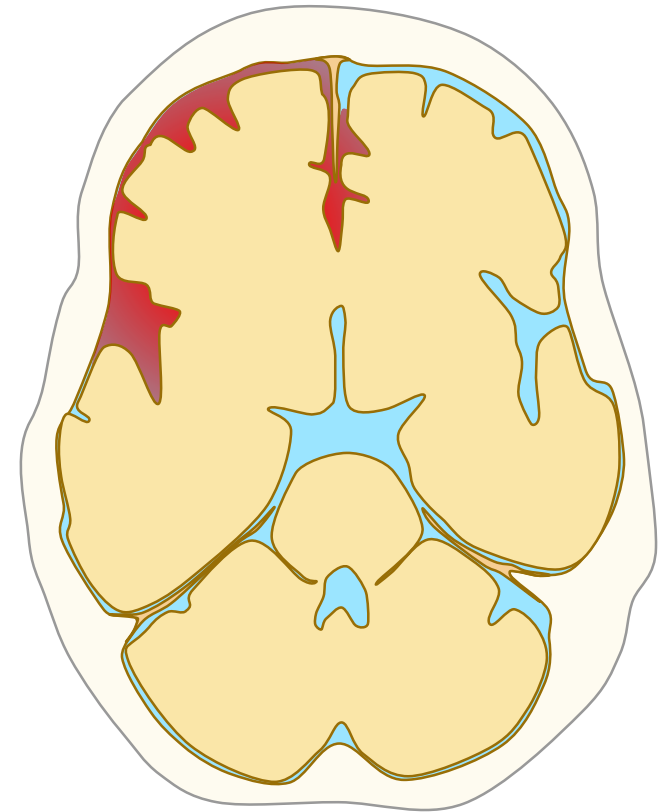

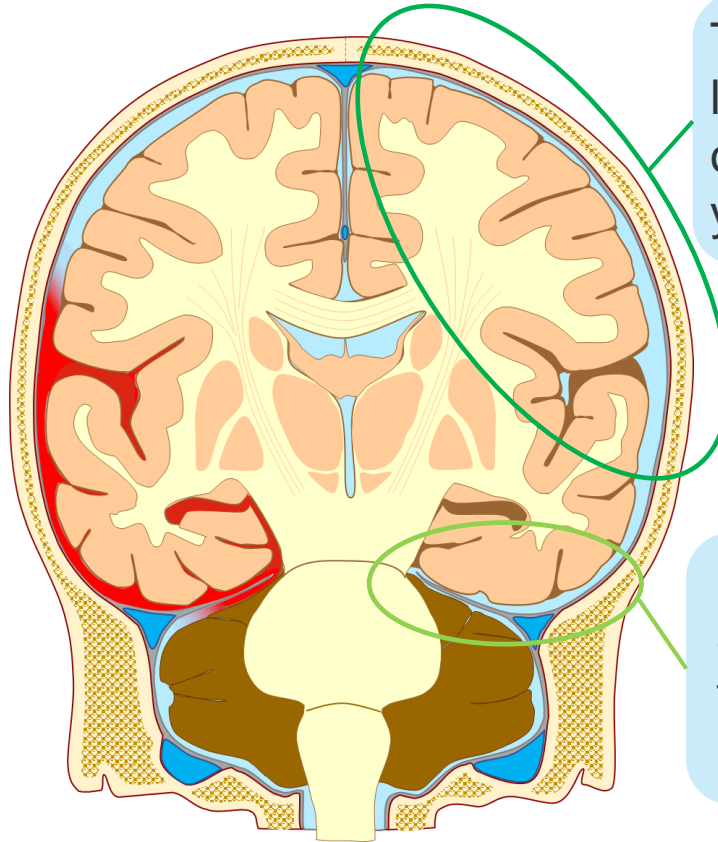
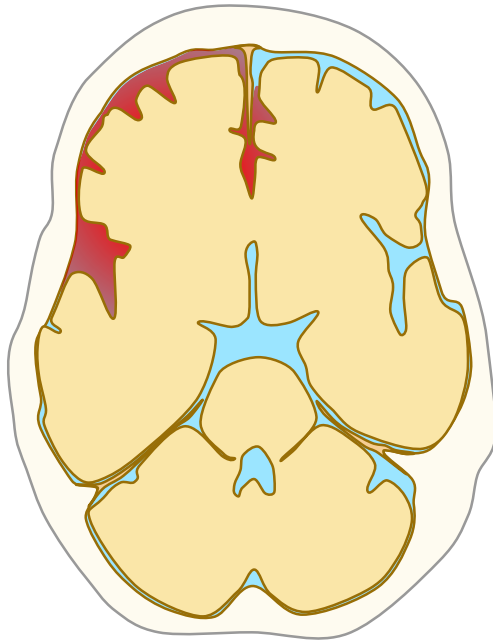
Illustration: Jacob Liljehult 2021

Traumatisk SAH

- Arteriel blødning på hjernens yderside
- Symptomer: Hovedpine, bevidsthedsændring, kvalme, opkastning, svimmelhed, fotofobi, kramper, synsforstyrrelser

Traumatisk SAH

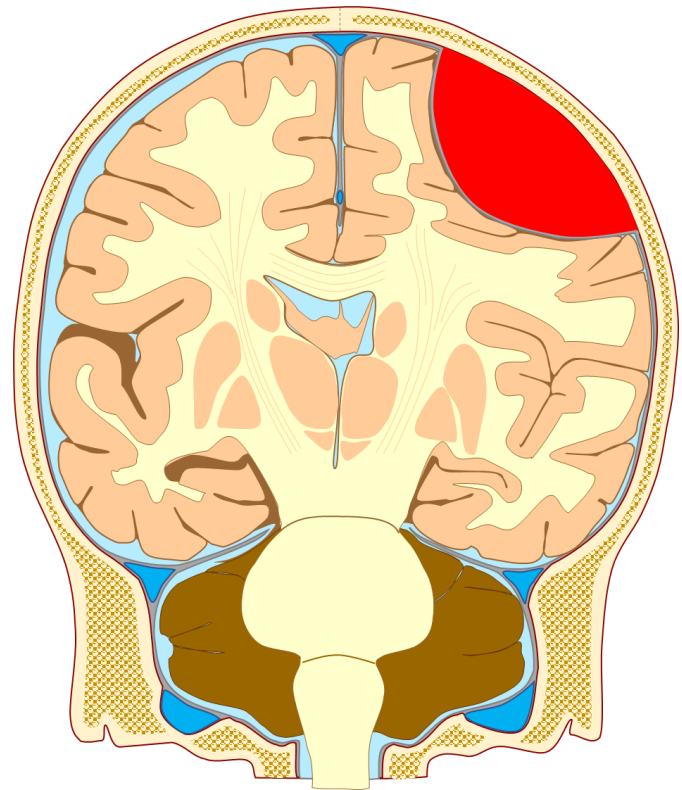

Traumatisk SAH
ligger oftest højere
oppe og på
ydernsiden

Spontan SAH
skyldes blødning
fra aneurisme og
ligger oftest basalt

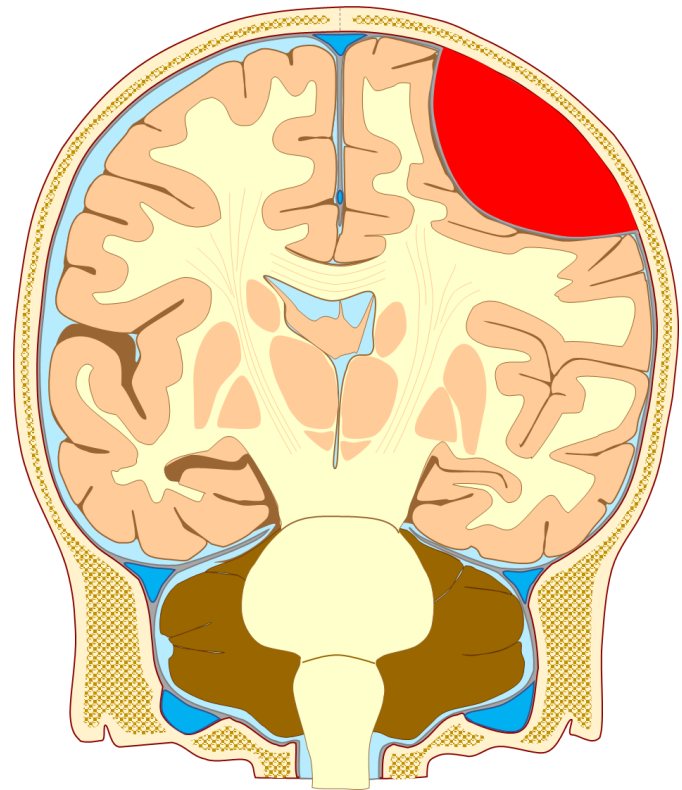
Epidural blødning

- Arteriel blødning mellem kraniet og dura mater
- Oftest ved traume mod tindinge-regionen
- Forekommer primært hos børn og yngre personer
(Fordi hjernebinderne sidder løsere)

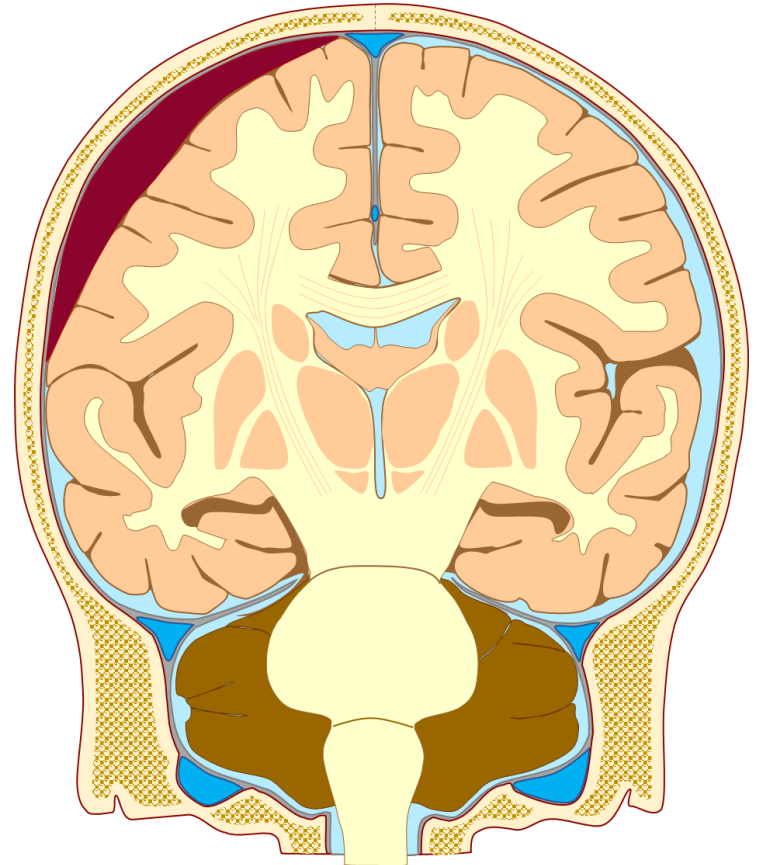
Epidural blødning

- Klinisk forløb:
Traume →
Kortvarigt bevidsthedstab →
Genvinder bevidsthed →
Progredierende hovedpine,
kvalme, opkast →
Hurtig forværring af klinisk
tilstand og bevidsthedsniveau
med tegn på forhøjet
intrakranielt tryk

Subduralt hæmatom (SDH)

- Blødning mellem dura og arachnoidea mater (Oftest venøs blødning)
- Akut SDH: Fokale udfald svarende til placering
- Kronisk SDH: Ofte mere diffuse symptomer: *Hovedpine, kognitive deficits, konfusion, somnolens, svimmelhed, ataxi, kramper*

Indledende vurdering og observation

- EWS + ABCDE optimering
- GCS + pupilforhold
- Fokale neurologiske udfald
- Tegn på kraniebrud
Brillehæmatom, liquorrhea (spinalvæske fra næse/øre)
- Tegn på forhøjet intrakranielt tryk
Hovedpine, kvalme, opkastning, trækninger
- Patientsikkerhed
Fald, synkefunktion, tryksår, kramper

Hvem skal indlægges?

- Hvis patienten ikke kan observeres i hjemmet
- Abnorm CT-scanning
- Kliniske tegn på kraniefraktur
- AK-behandling eller koagulationsforstyrrelse
- Fokale neurologiske udfald / GCS < 14
- Kramper efter traumet

Observation

Observationer

- GCS
- EWS
- Pupilreaktion
- Ekstremitetsmotorik
- Hovedpine, kvalme, opkastning

Hyppighed

- Første 2 timer – hvert 15. min
- 2 - 6 timer – hvert 30. min
- 6-12 timer – hver time

Glasgow Coma Scale

Øjne

4	Spontan åbne
3	Åbnes ved tiltale
2	Åbnes ved smertestimuli
1	Åbnes ikke

Motorisk

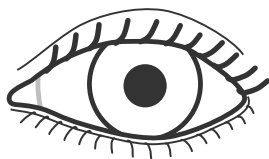
6	Efterkommer opfordringer
5	Lokaliserer
4	Afværger/ trækker ekstremitet til sig
3	Fleksion (reflektorisk) Supination af hånden
2	Ekstension Pronation af hånden
1	Ingen respons

Verbalt

5	Orienteret (tid, sted, egne data)
4	Desorienteret
3	Usammenhængende, men forståelige ord
2	Grynt, klagelyde
1	Ingen respons

Pupilreaktion

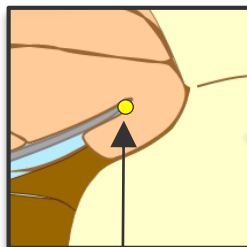
Over tentorium cerebelli

Ved trykstigning i eller udenpå hemisphæren

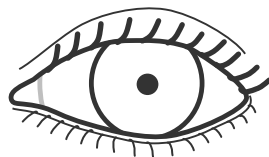
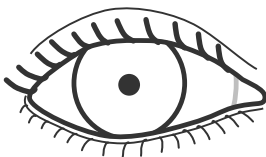
Samsidigt

- Dilateret pupil uden lysrespons
- Sænket øjenlåg

Tryk på *nervus oculomotorius*

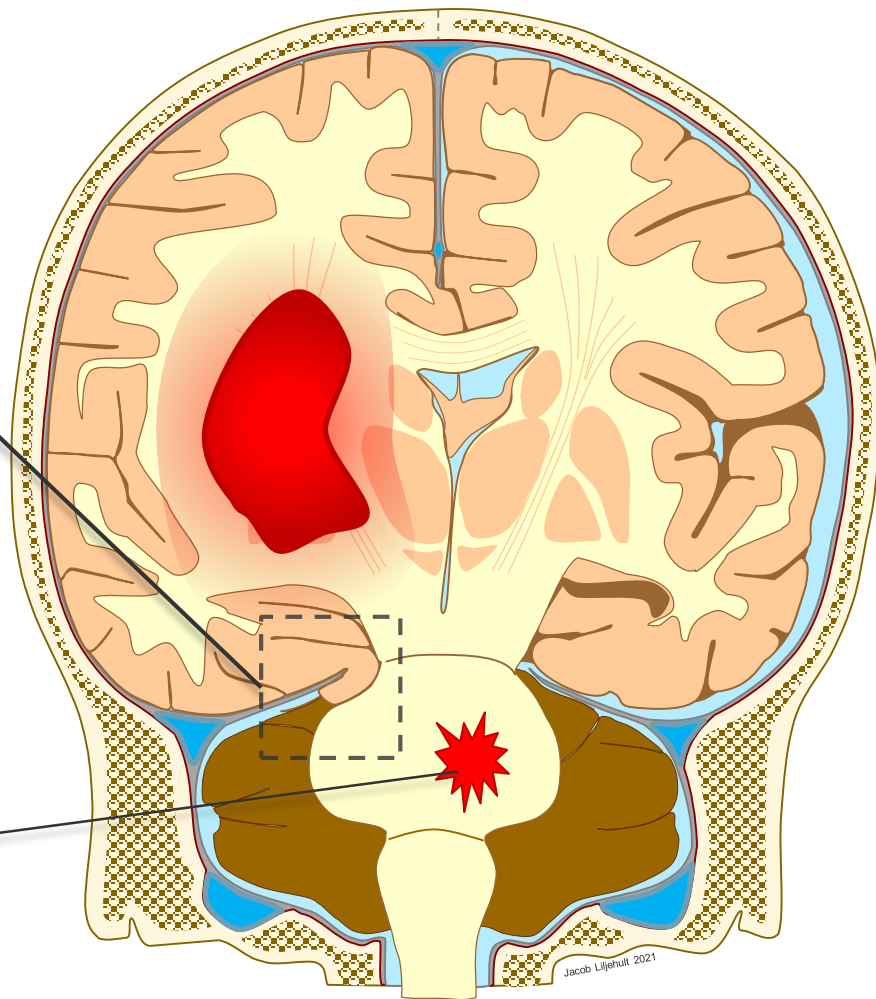
Under tentorium cerebelli

Ved trykstigning i pons eller cerebellum

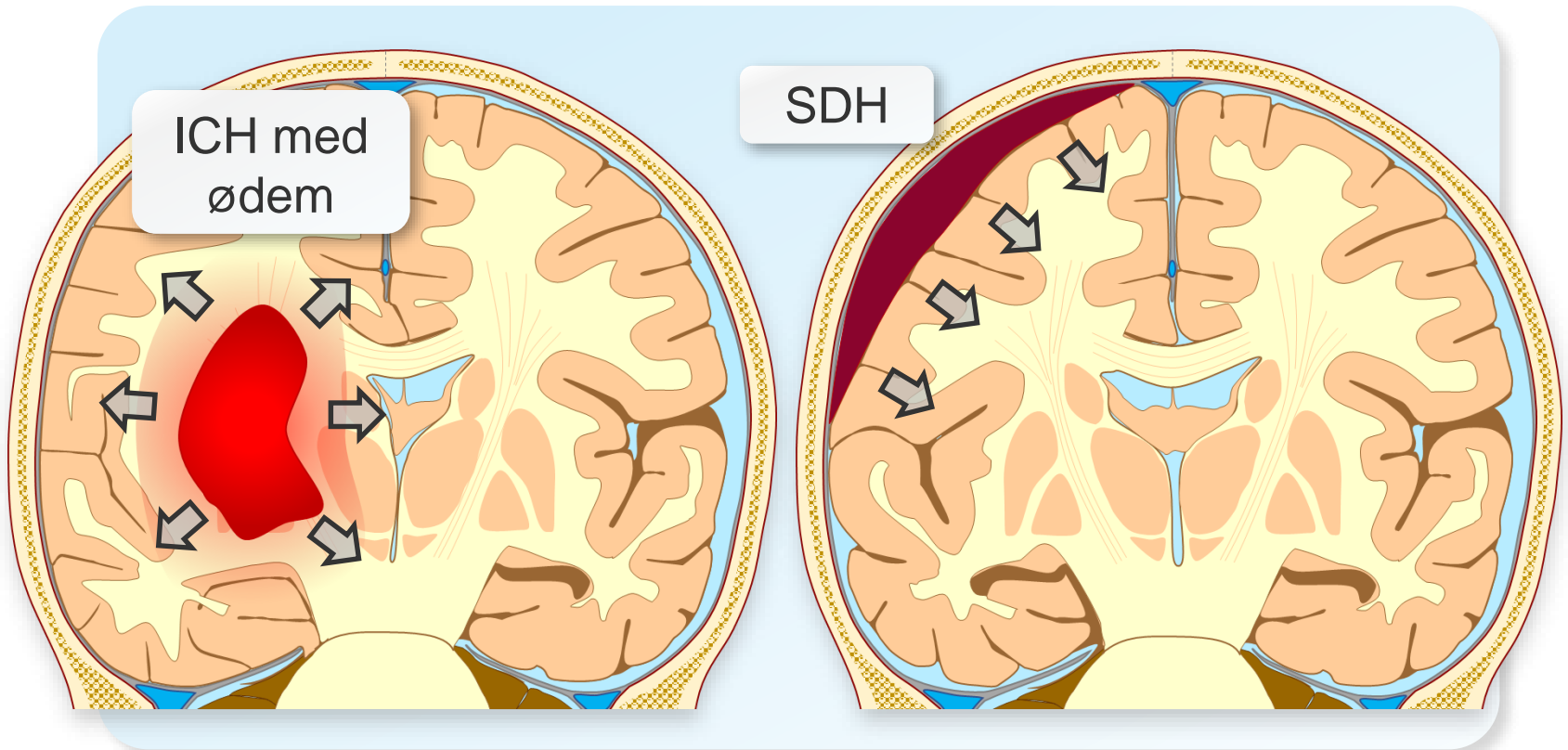
Bilateralt

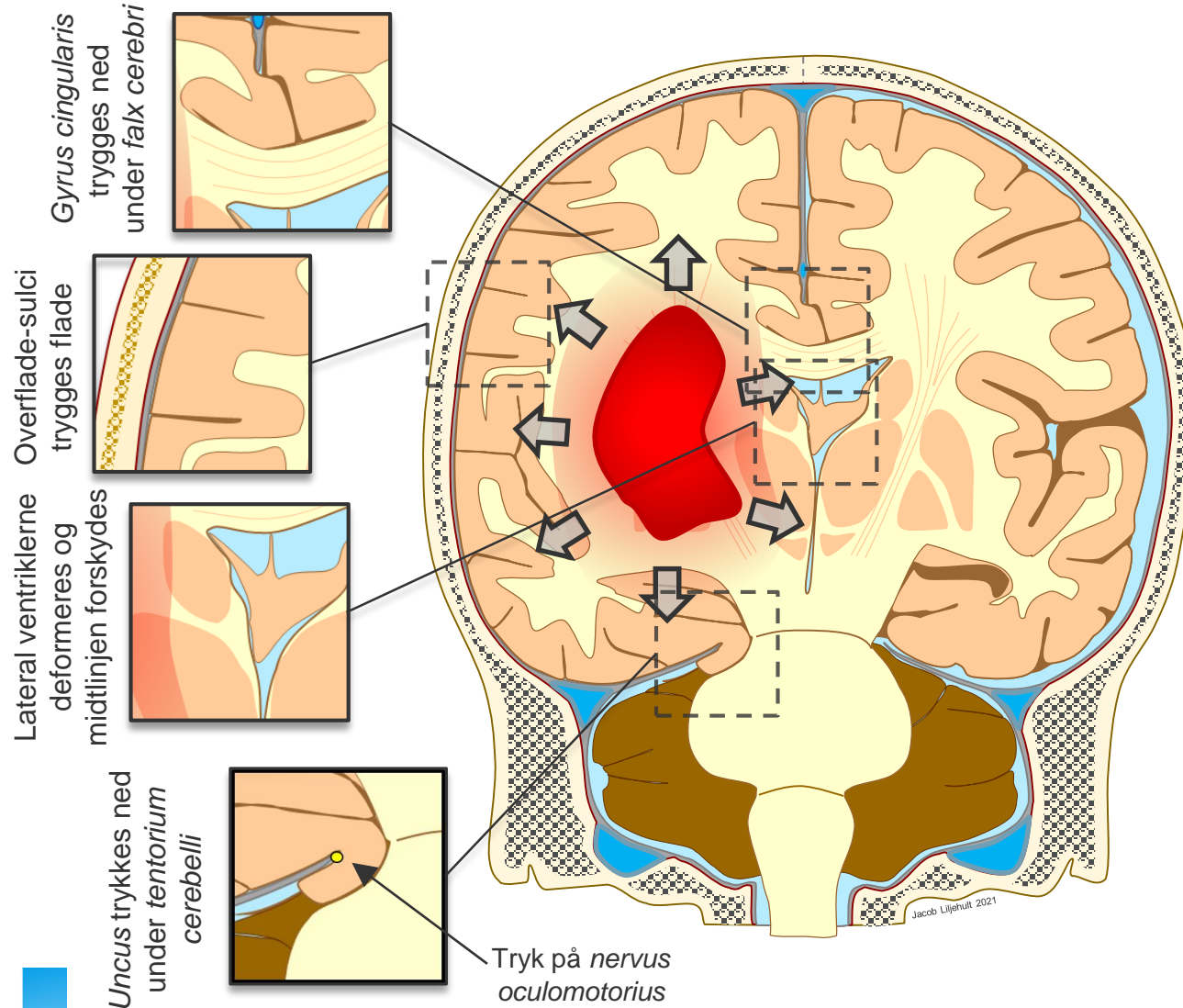
- Kontraherede pupiller uden lysrespons

Jacob Liljeblom 2021

Intrakranielt tryk

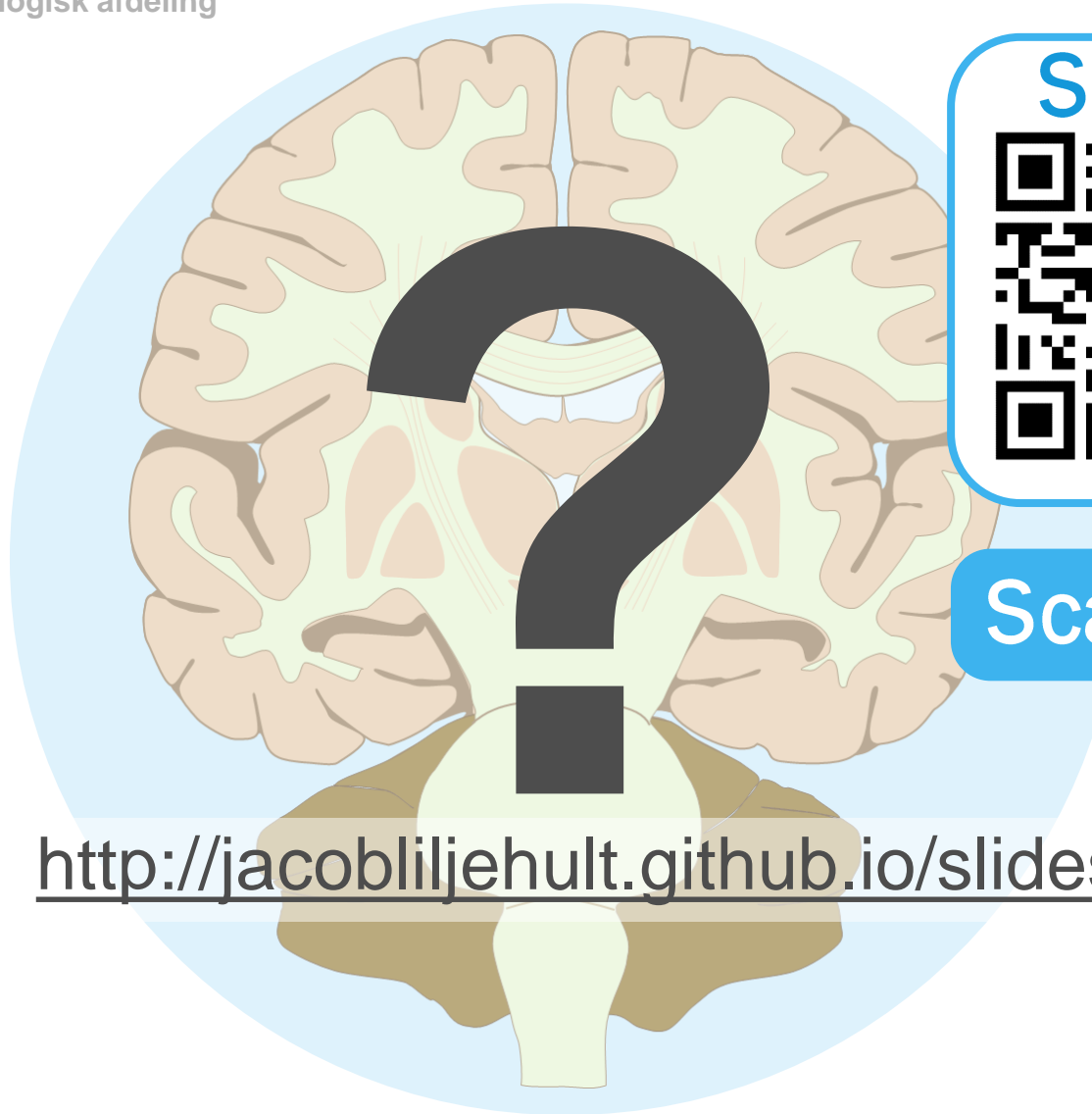
Kliniske tegn på stigende intrakranielt tryk

(i progredierende rækkefølge)

1. Samsidig udvidet pupil med træg lysrespons
2. Paralyse af øjenmusklerne
3. Restløshed, progredierende til nedsat bevidsthed og koma
4. Modsatsidig hemiparese
5. Decerebral positur (*ekstension af begge arme og ben; pronation af begge arme; bagud ekstension af hoved og nakke*)
6. Positivt Babinskis tegn (*ekstension af storetå og ben; spredning af tæer – ved undersiden af foden*)
7. Dilaterede og lysstive pupiller; muskulær slaphed; respirationsstop

Følger efter hovedtraumer

- Posttraumatisk amnesi
- Postcommotionielt syndrom
  - Træthed, hovedpine, hukommelsesbesvær, svimmelhed, humørsvingninger, lyd- og lysfølsomhed
  - Kan være kortvarigt (dage), men kan blive kronisk (måneder/år)
- Epilepsi
- Infektioner (særligt ved kranielæsioner)
- Hydrocephalus

Slides

Scan mig

<http://jacobliljehult.github.io/slides>